

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΙΔΙΚΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Γιώργος Βαβίζος

Βιολόγος

Eco-Consultants S.A.

Εισαγωγή

- Η εισήγηση αυτή αποσκοπεί:
 - Στον εντοπισμό της αξιοπιστίας των νομοθετημένων τεχνικών προδιαγραφών.
 - Στον προβληματισμό για την καλώς νοούμενη προστασία του περιβάλλοντος.
 - Στην ενημέρωση των Μελετητών, οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να ελέγχουν τα στοιχεία και τις μεθοδολογίες που χρησιμοποιούν.

Αντικείμενο

Προσδιορισμός, με βιβλιογραφικά και με εμπειρικά στοιχεία, των επιπτώσεων έργων και δραστηριοτήτων που υφίστανται, πρόκειται να κατασκευαστούν ή ενδέχεται να επηρεάσουν εκτάσεις σε καθεστώς προστασίας, οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως

«Ειδικές Ζώνες Διατήρησης» (ΕΖΔ) ή ως
«Ζώνες Ειδικής Προστασίας» (ΖΕΠ).

Πηγές Δεδομένων

- Τεχνικές μελέτες και ΜΠΕ.
- Τα βιβλιογραφικά δεδομένα, Τυποποιημένα Δελτία Δεδομένων (ΤΔΔ) Ευρωπαϊκού Θεματικού Κέντρου για τη Βιοποικιλότητα (EIONET).
- Τα εμπειρικά δεδομένα αφορούν σε περιορισμένη έκταση πέριξ του έργου ή της δραστηριότητας.

Αξιοποίηση Δεδομένων (1)

- Με τα διαθέσιμα και με τα εμπειρικά δεδομένα είναι εφικτός ο προσδιορισμός των μεταβολών στις τιμές των μεταβλητών του περιβάλλοντος, οι οποίες εξαρτώνται από την κατασκευή ή τη λειτουργία του υπό εξέταση έργου ή δραστηριότητας. (π.χ. μέγεθος κατάληψης χώρου, εκπομπές μάζας ή ενέργειας κ.ά.).

Αξιοποίηση Δεδομένων (2)

- Είναι εφικτός ο υπολογισμός της μεταβολής των τιμών στον άμεσο χώρο (διασπορά) και σε περιορισμένο χρόνο (π.χ. ταπείνωση της συγκέντρωσης των εκπομπών στην ατμόσφαιρα ή τα νερά, των επιπέδων θορύβου κ.ο.κ.).

Αξιοποίηση Δεδομένων (3)

- Μπορούν να προσδιοριστούν και οι άμεσες συνέπειες των μεταβολών των τιμών στους συντελεστές του περιβάλλοντος (π.χ. στην κατάσταση της ατμόσφαιρας, των υδάτων, του εδάφους κ.λπ.).

Αξιοποίηση Δεδομένων (4)

Οι προσδιορισμοί επιτρέπουν τη διαμόρφωση τεκμηριωμένων προτάσεων για τη λήψη μέτρων διατήρησης της υφιστάμενης κατάστασης μέχρις ότου η κατάσταση του περιβάλλοντος που επηρεάζεται από το υπό εξέταση έργο ή δραστηριότητα μεταβληθεί από άλλες μεταβολές ή από τη φυσική πορεία της εξέλιξης.

Αξιοποίηση Δεδομένων (5)

Τα στοιχεία των ΜΕΟΑ δεν μπορούν να συμβάλλουν στη διαμόρφωση μακροχρόνιων προβλέψεων ούτε να προσδιορίσουν συνέπειες στην πορεία της εξέλιξης.

Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)

- Θεσπίζονται με Π.Δ. το οποίο καθορίζει:
 - Την ακριβή χαρτογραφική αποτύπωση των ορίων τους και των τύπων οικότοπων που περιέχουν.
 - Των πληθυσμιακών μεγεθών τους.
 - Των ενδημικών Ειδών φυτών, ζώων (χλωρίδας και πανίδας) και άλλων ομάδων οργανισμών.
 - «Στόχους Διατήρησης» δηλαδή των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών που πρέπει να επιτευχθούν.

Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)

- Δεν έχουν εκδοθεί:
 - ΠΔ για τη θέσπιση των ΕΖΔ.
 - ΥΑ για τη θέσπιση Εθνικού Καταλόγου των «Σημαντικών» φυτών και ζώων (χλωρίδα, πανίδα) και άλλων ομάδων οργανισμών και των σημαντικών τύπων φυσικών οικότοπων.

Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)

- Δεν έχουν προσδιοριστεί οι μεταβλητές και οι τιμές τους που αναφέρονται ως
 - «Κατάσταση Διατήρησης»,
 - «Αντιπροσωπευτικότητα»,
 - «Σχετική Έκταση» και
 - «Βαθμός Διατήρησης των Οικότοπων».

Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)

- Θεσπίστηκαν το 2010, χωρίς στις πράξεις χαρακτηρισμού τους να αναμένονται άμεσα ή έμμεσα αναλυτικά στοιχεία, τα οποία να τεκμηριώνουν την επιβολή του καθεστώτος προστασίας στις συγκεκριμένες εκτάσεις (π.χ. σύνθεση, πλούτος, αφθονία, ελάχιστος βιώσιμος, μέγιστος εφικτός πληθυσμός κ.ά.).

Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)

- Το 2008 είχε προηγηθεί η εκπόνηση μελέτης για τον προσδιορισμό των ορίων 69 περιοχών έναντι 202 που θεσμοθετήθηκαν.

Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)

- Η συλλογή των στοιχείων για την ορνιθοπανίδα έγινε από 13 επιστήμονες:
 - 3 Βιολόγοι,
 - 2 Γεωγράφοι,
 - 1 Δασολόγος,
 - 1 Μηχανικός Ηλεκτρονικών Υπολογιστών,
 - 4 Περιβαλλοντολόγοι,
 - 1 Φυσικός
 - 1 Χημικός Ωκεανογράφος.

Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)

- Θεσπίστηκαν «Είδη Χαρακτηρισμού» και ο κατάλογός τους.

Πρόκειται για Είδη πτηνών, που θεωρούνται απειλούμενα με εξαφάνιση, ευάλωτα σε συγκεκριμένες αλλαγές των βιοτόπων τους, ως σπάνια, λόγω μικρών πληθυσμών ή περιορισμένης τοπικής κατανομής, αλλά και σε Είδη για τα οποία απαιτείται ειδική μέριμνα, λόγω της ειδικής φύσης των βιοτόπων τους

Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)

- Θεσπίστηκαν εξειδικευμένες απαιτήσεις:
 - Επιθυμητή Τιμή Αναφοράς Είδους: ο πληθυσμός κάθε Είδους που θεωρείται ο ελάχιστος απαραίτητος για τη διασφάλιση της **μακροπρόθεσμης** διατήρησης του Είδους σε «**Ικανοποιητική Κατάσταση Διατήρησης**».

Ικανοποιητική Κατάσταση Διατήρησης Οικότοπων

Η περιοχή της φυσικής κατανομής του και οι εκτάσεις που περιέχει **μένουν σταθερές ή αυξάνονται** ενώ η δομή και οι ειδικές λειτουργίες που απαιτούνται για τη **μακροπρόθεσμη** διατήρηση υφίστανται και είναι δυνατόν να συνεχίσουν να υφίστανται κατά το προβλεπτό μέλλον.

Ικανοποιητική Κατάσταση Διατήρησης Είδους

- Τα δεδομένα της δυναμικής των πληθυσμών καταδεικνύουν τη συνέχιση ύπαρξής, σε **μακροπρόθεσμη** βάση, ως ζωτικό συστατικό στοιχείο των τύπων φυσικών οικότοπων στους οποίους ανήκει.
- Το γεωγραφικό εύρος κατανομής δεν παρουσιάζει μείωση, ούτε υπάρχει κίνδυνος να μειωθεί στο άμεσο μέλλον.
- Υπάρχει και θα συνεχίσει πιθανώς να υπάρχει ένα ενδιαίτημα επαρκούς έκτασης ώστε οι πληθυσμοί του να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα».

Μακροχρόνιες Προβλέψεις

- Προϋποθέτουν οι αλληλεπιδράσεις και οι αλληλεξαρτήσεις των βιολογικών και μη βιοτικών συντελεστών του περιβάλλοντος να διαμορφώνουν σε τοπικό επίπεδο μια κυκλική και χρονικά σταθερή επανάληψη συμβάντων.

Μακροχρόνιες Προβλέψεις

Στο περιβάλλον η αλληλουχία των γεγονότων δεν είναι αναστρέψιμη ούτε επαναλήψιμη.

Ο παράγοντας χρόνος δεν αποτελεί ακολουθία ισόχρονων διαστημάτων (επιβράδυνση, επιτάχυνση).

Τα γεγονότα τους χαρακτηρίζονται από μεταβλητότητα και επηρεάζονται καθοριστικά από τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Μακροχρόνιες Προβλέψεις

- Η δυναμική της εξέλιξης δεν καταλήγει νομοτελειακά στις τιμές εκκίνησης οπότε στιγμιότυπα και ιστορικά δεδομένα τιμών, δεν επιτρέπουν τη διαμόρφωση προβλέψεων για τη μελλοντική του εξέλιξη.

Αξιοπιστία Προβλέψεων

- Δεν μπορούν να εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις που θέτει ο Ν. 3937/2011 για την απόδοση των χαρακτηρισμών «Ικανοποιητική Κατάσταση Διατήρησης Οικότοπου» και «Ικανοποιητική Κατάσταση Διατήρησης Είδους», διότι τα βιβλιογραφικά, τα εμπειρικά και τα πληθυσμιακά δεδομένα των ΤΔΔ υπολείπονται σημαντικά του Ελάχιστου Βιώσιμου Πληθυσμού ενώ η αύξηση ενός τύπου γίνεται σε βάρος άλλου.

Στόχοι Διατήρησης

- Θεσπίζονται με ΥΑ.
- Διακρίνονται σε «Εθνικούς Στόχους Διατήρησης», και σε «Στόχους Διατήρησης», που αφορούν στους σημαντικούς τύπους οικοτόπων και στα Είδη τους στις επιμέρους ΕΖΔ και ΖΕΠ.

Στόχοι Διατήρησης

Πρέπει να είναι μετρήσιμοι, ενδεδειγμένοι για την
κάθε ΕΖΔ, περιεκτικοί και συνεκτικοί.

Δεν έχουν προσδιοριστεί.

ΜΕΟΑ

- Περιοχή Μελέτης:
 - Οι «Οικολογικές Απαιτήσεις».
 - Οι απειλές και οι κίνδυνοι υποβάθμισης, καταστροφής ή όχλησής τους.
 - Η εθνική και ευρωπαϊκή σημασία τους για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
 - Η συνολική συνοχή του δικτύου NATURA 2000.

Δεν έχουν προσδιοριστεί.

ΜΕΟΑ για ΕΖΔ

- Περιοχή Έρευνας Πεδίου:
 - Καταγραφή των τύπων οικότοπων.
 - Καταγραφή των Ειδών φυτών και ζώων.
 - Προσδιορισμός της αξίας σε σχέση με το υπόλοιπο Δίκτυο Natura 2000, καθώς και τα κύρια χαρακτηριστικά των ενδημικών ειδών.
 - Χαρτογραφική απεικόνιση των ορίων αποτερματισμού των ΕΖΔ της υπό εξέταση περιοχής και στο εσωτερικό τους (εφόσον υπάρχουν) των κατανομών των τύπων φυσικών οικότοπων και των οικότοπων των Ειδών.

ΜΕΟΑ για ΖΕΠ

- Περιοχή Έρευνας Πεδίου:
 - Καταγραφή των πτηνών (ορνιθοπανίδα) ιδίως ως προς το μέγεθος και την πυκνότητα των πληθυσμών, την κατάσταση διατήρησής τους και την απομόνωσή τους.

ΜΕΟΑ

Επιζητείται να τεκμηριωθούν επιπτώσεις:

- Στους «Στόχους Διατήρησης»
- Στην «Κατάσταση Διατήρησης»
- Στην «Ακεραιότητα»

των ΕΖΔ ή των ΖΕΠ.

Δέουσα Εκτίμηση & Αξιολόγηση των Επιπτώσεων (1)

- Καθυστέρηση ή διακοπή της προόδου επίτευξης των στόχων διατήρησης.
- Ελάττωση ή κατακερματισμός των τύπων οικοτόπων.
- Επίδραση στην ακεραιότητα της ή στην αντιπροσωπευτικότητα και το Βαθμό διατήρησης της δομής και των οικολογικών λειτουργιών τους.

Δέουσα Εκτίμηση & Αξιολόγηση των Επιπτώσεων (2)

- Μείωση του πληθυσμού των Ειδών, επίδραση στο βαθμό διατήρησης, επίδραση στην ισορροπία μεταξύ των Ειδών ή στο βαθμό απομόνωσής τους.
- Καθυστερήση ή διακοπή της προόδου επίτευξης των στόχων διατήρησης.
- Ελάττωση της έκτασης ή κατακερματισμός των τύπων οικότοπων απειλώντας την ακεραιότητα της ή επίδραση στην αντιπροσωπευτικότητα και στο Βαθμό διατήρησης.

Δέουσα Εκτίμηση & Αξιολόγηση των Επιπτώσεων (3)

- Μείωση του πληθυσμού των Ειδών ή επίδραση στο βαθμό διατήρησης των βιοτόπων τους ή κατακερματισμός τους ή επίδραση στην ισορροπία μεταξύ των Ειδών ή στο βαθμό απομόνωσής τους.
- Αλλαγές σε ζωτικής σημασίας παραμέτρους (π.χ. ισορροπία θρεπτικών, υποβάθμιση του εδάφους από πιθανή διάβρωση δυναμική των σχέσεων μεταξύ βιολογικών και μη βιοτικών παραμέτρων).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ (1)

- Η πρόθεση να παραχθούν εμπειρικά στοιχεία για την κατάσταση του περιβάλλοντος στον τόπο κατασκευής έργων ή άσκησης δραστηριοτήτων και να αξιοποιηθούν για την αποτροπή επιπτώσεων θα βελτίωνε την προστασία του περιβάλλοντος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ (2)

- Το νομικό πλαίσιο που διέπει την εκπόνηση των ΜΕΟΑ αναιρεί τη σημασία των μελετών αυτών.
- Τα εγγενή προβλήματα των τεχνικών προδιαγραφών των ΜΕΟΑ αντικειμενικά οδηγούν σε υποκειμενικές εκτιμήσεις, οι οποίες δεν βασίζονται σε επιστημονικά και κατά συνέπεια σε αντικειμενικά κριτήρια.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ (3)

- Τα προβλήματα των τεχνικών προδιαγραφών των ΜΕΟΑ επιτρέπουν στους κατ' επάγγελμα, κατά συρροή και κατ' εξακολούθηση αντιδρώντες σε κάθε έργο, να προσβάλλουν ΑΕΠΟ με επιχείρημα την έλλειψη τεκμηρίωσης δέουσας εκτίμησης και αξιολόγησης επιπτώσεων .

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ !!!